

Taner Akçam: Hrant Dink'i anmanın anlamı nedir?

Posted on 26/01/2021

Galiba biraz tatsız bir konuşma yapacağım. Biraz kalp kıracak olursam kusuruma bakılmasın. Böyle anlamlı bir günde belki bunu yapmamam daha uygun olurdu ama bunu ruh halime verin lütfen. Sorum şu: 14 yıl sonra Hrant Dink'in öldürülmesi üzerine niye konuşmalıyız ve nasıl konuşmalıyız?

Elbette her yıldönümünde insanların sevdiklerini hatırlaması, anması güzeldir. Kaybettiğimiz bu insanların mezarlarına gitmek, çiçek bırakmak ve onlarla ilgili anılarımızı paylaşmak güzel duygulardır. Bu duygularla Hrant'ı, yılın bir günü bile olsa hatırlayan insanlara söyleyecek hiçbir şeyimiz olamaz elbette, saygı duymaktan başka...

Ama ya yılın 364 günü, Hrant'ı öldüren iklimi teşvik eden, o iklimin devamını sağlayan birileri 365'inci günlerinde Hrant'a timsah gözyaşı dökerlerse ne yapacağız? Ve inanın bunların sayısı hiç de az değil.

Hatta bunların içinde kendilerini ilerici sayanlar, Hrant'ın arkadaşı olduklarını söyleyenler de var. Bu nedenle özel olarak bahsedilmeyi hak ediyorlar.

Belki de bu insanların Hrant'ı anış tarzları üzerine bir şey söylememek, susmak, duymazlıktan gelmek daha doğru olur diyenlerimiz olabilir. Ama bence doğru olmaz bu, çünkü bu tutum Türkiye'de Hrant'ın öldürülmesini saran atmosfere ilişkin çok temel bir problemi bize hatırlatıyor.

Örneğin bir haber sitesi var, vaktiyle bünyesinde Ermenilerin sorunlarıyla ilgili yazılar yazan

ikisi Ermeni üç yazarına kapılarını kapattı ve yazmalarına müsaade etmedi ... Ve bu site ayrıca, “1915’te soykırım olmuştur demek Türk milletine hakaret etmektir” veya “soykırımdan söz etmek Türk milletine hakaret ediyorlar”, biçiminde yazılar yazanlara sayfalarını açtı. Ve biliyorsunuz ki bu tür cümleler Hrant’ı öldüren yolu döşemişti.

Şimdi bu site hem kendisini ilerici sayar hem de Hrant’a gözyaşı dökerse ne diyeceğiz?

Eğer yılın 364 günü Hrant’ı öldüren atmosferin bir parçası olursanız, eğer yılın 364 günü, bir Ermeni’yi bu ülkede yaşamaya pişman eden zehirli gazı yayanlara platform sunar, imkân tanırırsanız ve AMA 365’inci günü Hrant’a ağlarsanız ortada ciddi bir sorun var demektir.

Hrant’ın gerçek katilleri niçin bulunamadı ve niçin 14 yıldır adalet sağlanamadı, sorularına cevap arıyorsanız, bu soruların cevabı sözünü ettiğim bu tavır alışta yatmaktadır.

Bana göre, katillerin bulunamaması, adaletin gelmemesinin nedeni, yılın 364 günü adaletsizliği yaratan atmosfere imkân yaratanların varlığıdır.

Eğer bu adaletsizliği yaratan atmosferi besleyenler, Hrant’a ağlamaya kalkarlarsa bundan özel olarak bahsedilmesi gerekiyor.

Çünkü Hrant Türkiye’nin Martin Luther King’idir. Veya bir başka deyişle, Hrant’ı, Türkiye’nin Martin Luther King’i yapmak bize bağlıdır, bizim elimizdedir. Martin Luther King, siyah olduğu için ve siyahların eşit vatandaşlık hakları için savaştığı için öldürüldü.

Martin Luther King’i Amerika’daki ırkçılık öldürdü. Yapısal ırkçılık bugün Amerika’nın en temel sorunudur. Bugün Amerika’da Martin Luther King’i anmak, hatırlamak demek ülkedeki yapısal ırkçılığa karşı tavır almak demektir.

Hem ırkçı olacaksınız hem Martin Luther King’e gözyaşı dökceksiniz, olmaz böyle bir şey...

Hem Amerikan Kongresini basacaksınız veya kongreyi basan zihniyete sayfalarınızı açacaksınız hem de Martin Luther King'e ağlayacaksınız, olmaz böyle bir şey...

Böylesi bir deli saçmalığı olamayacağı gibi, yapan olursa da ortadaki tuhafılık herkesin dikkatini çekecektir.

Ama bizler Hrant Dink'in her anma yıldönümünde bu tür deli saçmalıklarını yaşıyoruz.

Bu nedenle susmak istemiyor ve üzerine konuşmak istiyorum.

Tekrar altını çizmem lazım:

Hrant Ermeni olduğu için öldürüldü.

Hrant Türkiye'de Ermeniler dahil Kürdün, Süryani'nin, Yahudi'nin, herkesin eşit ve eşdeğer vatandaşlık hakkını savunduğu için öldürüldü.

Hrant, Türkiye'ye "tarihinizle yüzleşin, Ermenilerin acılarını anlayın" dediği için öldürüldü. Şimdi, hem "Türkiye tarihiyle yüzleşmelidir" diyenlerin yazma imkanlarını elinden alacaksınız ve "tarihle yüzleşmeye çağrı yapmak, soykırımdan söz etmek Türk milletine hakaret etmektir" diyenlere kucak açacaksınız, hem de yıldönümü geldiğinde Hrant'a ağlayacaksınız...

Olmaz böyle bir şey...

Ve ama bugün geldiğimiz yer budur.

Eğer bu ülkede Hrant'lar bir daha öldürülmesin istiyorsak Ermenilerin eşit ve özgür vatandaşlar olarak yaşamasını istiyorsak, yapmamız gereken şeylerin başında, bu ülkede Ermenilerin yaşamasını imkânsız hale getiren atmosferi yaratanlara karşı tavır almamız gelir.

Acaba içimizde kaçımız, son Azerbaycan-Ermenistan savaşı ile birlikte, Türkiye’de Ermeni olarak yaşamının neredeyse imkânsız hale getirildiğini fark ettik?

Ermenilere yönelik nefret ve düşmanlık o boyutlardaydı ki, birçok Ermeni arkadaşım, “lanet olsun” deyip, Türkiye’yi terk etmek istedi.

Peki bizler, ortalığa yayılan bu Ermeni nefretinin, düşmanlığının tarihten kaynaklandığını bilmiyor muyuz? Bu nefreti ve düşmanlığı yayanların, “Tarihle yüzleşmeyin”, “soykırım oldu demek Türk Milletine hakaret etmektir” diyenler olduğunu bilmiyor muyuz?

Galiba, bir şeyi kafamızın içine iyice kazınamamız gerekir: Tarihle yüzleşmekten kaçabiliriz ama bu, tarihle bağlantılı duyguların yok olmasını sağlamaz. Aksine bu duygular alttan alta kaynamaya devam ederler. Bu kaynamanın nerede ve ne zaman patlayacağını öngörmeniz mümkün değildir ama emin olun bir gün bir biçimde patlayacağı kesindir. Hrant’ı, bu tarihten kaynaklanan duyguların patlaması öldürdü. Hrant’ı, katillerin kendi ifadesiyle, Talat Paşa’nın intikamı için öldürdüler. Son savaşta, Ermenilere yönelik kin ve nefret de bu tarihten kaynaklanan duygu patlamasının sonucudur.

O halde Hrant’ı 14 yıl sonra anmak istiyorsak, şu soruya bir cevap verebilmeliyiz: Türkiye’de Ermeni olarak huzur içinde yaşamının yolu nedir? O hangi atmosferdir ki, orada bir Ermeni olarak kolayca nefes alabilmek mümkün olsun? Bu atmosferi nasıl yaratırız? Sorumun cevabını kısacak vereyim: artık bir Ermeni’nin de kendisini rahatça bulabileceği, acısının anlaşıldığını hissettiren bir tarih anlatmamız gerekiyor.

İnsanlar bir toplum olarak, üzerinde anlaştıkları ortak bir hikayeleri varsa birlikte yaşarlar. Yoksa bir arada yaşamak olmaz. Türkiye’de Ermenilerin kendilerini rahatça bulabildikleri bir tarih-bir hikâye anlatamazsak, bu hayat Ermeniler için bir cehennem olmaya devam eder. Hrant’ı öldüren de tarihe ilişkin anlatılan bu hikâye idi...

Eğer bu cehennemi cennete çevirmek istiyorsanız önce yeni bir tarih anlatmayı öğrenmemiz ve sonra da buna uygun yeni bir Cumhuriyet kurmamız gerekiyor. Başta Hrant'ın ailesinin çektiği acı olmak üzere, bu toplumda Ermeni'siyle, Kürt'üyle, Alevi'siyle çekilen acıların bu Cumhuriyetin yazılı olmayan anayasası haline getirilmesi gerekir, diye düşünüyorum.

Hrant'ın ölümüne anlam verecek şey, bu topraklara ilişkin yeni hikâyenin anlatılması ve çekilen acıların bu yeni Cumhuriyetin nasıl sessiz anayasası haline getirileceğinin konuşulmasıdır.

*Bu yazı 23 Ocak 2021'de Hrant Dink anısına yapılan bir toplantıda okunmuştur.

Kaynak: gazeteduvar.com.tr